

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

פרק ששי קדשי קדשים

ראש המזבח לעניין שחיטת הקרבנות

כבר נתבאר בפרק איזהו מקומן, שלכל אחד מהקרבנות קבעה תורה מקום לשחיטה, [קדשי קדשים בצפון העזרה, וקדשים קלים בכל העזרה], ומתוך הכתוב, "מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֶמֶיךָ", יש ללמוד, שראש המזבח כשר גם הוא, בין לשחיטת עולות [ושאר קדשי קדשים], ובין לשחיטת שלמים [ושאר קדשים קלים].

לדעת רבי יוסי – כל המזבח דינו כצפון העזרה, הכשר, הן לשחיטת קדשי קדשים כעולה, והן לשחיטת קדשים קלים כשלמים, ולכן נתפרש בכתוב, "וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ", ללמד שכולו כשר לכך, [ומה שנצרך לכתוב גם "וְאֶת שְׁלֶמֶיךָ", אף שניתן ללמוד זאת בקל וחומר, שכן, אם עולה חמורה נשחטת שם, כל שכן ששלמים קלים ישחטו שם, מכל מקום נתפרש שגם שלמים נשחטים שם, שלא נאמר, שדווקא קדשי קדשים ישחטו שם, משום שאין להם מקום מרובה בעזרה, אבל קדשים קלים שיש להם מקום מרובה בעזרה, לא ישחטו בראש המזבח].

לדעת רבי יוסי ברבי יהודה – המזבח נחלק לשני חלקים, מחציו לצפון דינו כצפון העזרה, הכשר אף לשחיטת קדשי קדשים כעולה, ומחציו לדרום דינו כדרום העזרה, הכשר אך ורק לשחיטת קדשים קלים כשלמים. ולכן נאמר בכתוב גם עולה וגם שלמים, "וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֶמֶיךָ", ללמד שחציו ראוי אף לקדשי קדשים כעולה, וחציו ראוי רק לקדשים קלים כשלמים, [שכן אם כולו ראוי אף לקדשי קדשים, די לפרש שכשר לעולה כנ"ל].

ומבואר בסוגיה, שבדין הזה, כל המזבח שווה, בין ראשו [שבמקדש היה 28 אמה על 28 אמה], ובין הסובב [שהיה אמה נוספת מכל צד], ובין היסוד, [שהיה אמה נוספת מכל צד], וכל המקום הזה של 32 אמה על 32 אמה, נחשב כמזבח, הכשר לשחיטת הקרבנות כנ"ל, [לדעת רבי יוסי כולו כשר לכל הקרבנות. ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה חציו לקדשי קדשים, וחציו אף לקדשים קלים].

מקום המזבח בעזרה

א. לדעת רבי יוסי [בן חלפתא] – כל המזבח היה בחצי הצפוני של העזרה, [כן קיבל רבי יוחנן מרבותיו שזו דעת רבי יוסי, ולהלן יתבאר בעזה"י, האם ניתן ללמוד גם מתוך איזו משנה וברייתא שכן דעת רבי יוסי].

ואף על פי שהיה המזבח בצפון העזרה, אם לא היה מפורש בכתוב, "וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֶמֶיךָ", לא היינו יודעים שקדשי קדשים נשחטים עליו, כי לעניין שחיטת קדשי קדשים נאמר, "וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה", והשוחט על ראש המזבח אינו נחשב כשוחט על ירך המזבח, [כי ירך היא רגל, ורק השוחט בקרקע נחשב כשוחט לרגלי המזבח], ורק אחר שאמרה תורה, "וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ", למדנו שגם השוחט קדשי קדשים על ראש המזבח, דינו כשוחט קדשי קדשים בצפון העזרה על ירך המזבח. [ומה ששנינו, 'קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח, כאילו נשחטו בצפון', אף שבאמת נשחטו בצפון, כוונת המשנה לומר, כאילו נשחטו בצפון העזרה על ירך המזבח].

- ובדף נ"ט מבואר, שגם לדעת רבי יוסי הגלילי, כל המזבח היה בחצי הצפוני של העזרה. ובדף ס"ג מבואר, שגם לדעת רבי אליעזר, כל המזבח היה בחצי הצפוני של העזרה. [ולעיל בדף נ"ג, בעניין מקום שפיכת שיירי דם חטאות, התבאר, האם גם דעת רבי שמעון כן, או שלדעתו היה כל המזבח אף מצפון לפתח ההיכל].

ב. ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה – כל המזבח היה בחצי הדרומי של העזרה.

ולכן, כל מקום המזבח בקרקע העזרה, פסול לשחיטת קדשי קדשים, [כגון אם מיעטו את המזבח מצפוני, לעשותו קטן יותר, ונעשה במקצת ממקומו קרקע עזרה, המקום הזה פסול לשחיטת קדשי קדשים, כי הוא בדרום העזרה].

ומכל מקום, ראש המזבח בחציו הצפוני, [אף שהיה בדרום העזרה], דינו כצפון העזרה, כי נאמר, "וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלֶמֶיךָ", ללמד שחציו כשר לשחיטת קדשי קדשים כעולה [כפי שנתבאר לעיל].

- ובדף נ"ט מבואר, שגם לדעת רבי אליעזר בן יעקב, כל המזבח היה בחצי הדרומי של העזרה, שנאמר "יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנֵי ה'", ללמד, שיהיה צפון העזרה פנוי לגמרי, אפילו מהמזבח.

ג. ולדעת רבי יהודה – המזבח ממוצע, ועומד

באמצע העזרה, חציו של המזבח בחצי הצפוני של העזרה, וחציו של המזבח בחצי הדרומי של העזרה.

ומאחר שהמזבח 32 אמה, נמצא 16 אמה ממנו בצפון העזרה, ו-16 אמה ממנו בדרום העזרה.

וכמו כן ההיכל ממוצע בין הצפון לדרום, ומאחר שפתח ההיכל 10 אמות, נמצא ש-10 אמות אמצעיות של מזבח מכוונות כנגד פתח ההיכל, ועוד יתר המזבח על פתח ההיכל אחת עשרה אמה מכאן ואחת עשרה אמה מכאן. ופתח האולם היה 20 אמה, נמצא ש-20 אמות אמצעיות של מזבח מכוונות כנגד פתח האולם, ועוד יתר המזבח על פתח האולם שש אמה מכאן, ושש אמה מכאן.

מזבח אדמה

מזבח שעשו תחתיו מחילות בקרקע, פסול, שנאמר, "מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי", ללמד, שיהיה המזבח מחובר באדמה, ולא יעשוהו לא על גבי מחילות, ולא על גבי כיפין [=כמין אולמות שגגותיהם קמורות].

מקום מערכה שניה שעל מזבח החיצון

על המזבח החיצון היו סדורות כמה מערכות של אש, [כמבואר במסכת יומא], ומערכה שניה היתה לצורך הדברים הבאים.

(א) ליטול משם גחלים, להכניסם על מזבח הזהב, כדי להקטיר עליהם קטורת של כל יום.

(ב) להקטיר על המערכה הזו, את שני בזיכי הלבונה של לחם הפנים, הניטלים מהשולחן בכל שבת.

ושנינו במסכת תמיד, שהיו בוררים עצי תאנה יפים מדיר העצים, לסדר את המערכה הזו, והיו מסדרים אותה כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח, רחוקה מן הקרן לצד צפון ארבע אמות.

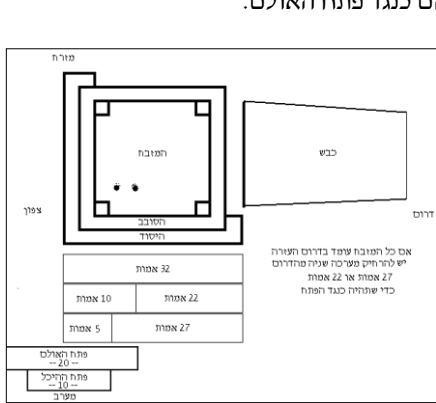
בכל יום היו עורכים עצים בשיעור חמש סאים גחלים, כי זהו השיעור שיוכלו לחתות ממנו בנקל גחלים בשיעור סאה אחת לצורך מזבח הפנימי. ובשבת היו עורכים עצים בשיעור שמונה סאים, כדי שיהיה בהם די גם להקטיר עליהם את שני בזיכי הלבונה.

א. דעת רבי זירא.

משנה זו, המסדרת את המערכה השניה כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח רחוקה מן הקרן לצד צפון ארבע אמות, היא כדעת רבי יוסי, האומר, שכל הניטל בפנים להינתן בחוץ, [כשיירי הדם של חטאות הפנימיות, הניטלים מבפנים להישפך על יסוד מזבח החיצון, וכבזיכי לבונה, הניטלים מהשולחן שבפנים להקטרה על מזבח החיצון], אינו ניתן אלא בסמוך שאין לפנים הימנו, [כלומר ינתנו בחוץ במקום הקרוב ביותר האפשרי לפנים. לעניין שיירי הדם הדבר מפורש בתורה, שנאמר, "וְיָאֵת כָּל דַּם הַפֶּר יִשְׁפָּךְ אֶל יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד", (כלומר היסוד הקרוב לפתח, כפי שנתבאר בדף נ"א). ולעניין בזיכי לבונה, הדבר למד בבניין אב, מדין שיירי הדם, שגם הם ניטלים מבפנים לחוץ כמותם, וניתנים במקום הקרוב ביותר לפנים. ומכאן שיש לסדר את המערכה השניה שעליה מוקטרים בזיכי הלבונה, קרוב ביותר לפתח ההיכל]. וכל הניטל בחוץ להינתן בפנים, [כגחלים המכניסים לקדשי הקדשים, מהמזבח החיצון, לצורך קטורת יום הכיפורים. וכגחלים המכניסים למזבח הזהב, מהמזבח החיצון, לצורך קטורת של כל יום], אינו ניטל אלא בסמוך, שאין לפנים הימנו, [כלומר ינטלו מהמזבח החיצון ממקום קרוב שבו כלפי פנים. לעניין גחלים של יום הכיפורים הדבר מפורש בתורה, "וְלָקַח מֵלֶא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' (כלומר מהמקום הקרוב לפני ה') וּמֵלֶא חֲפָנָיו קִטְרֵת סָמִים דָּקה וְהָבִיא מִבֵּית לְפָרְקֵת". ולעניין גחלים של כל השנה, הדבר למד בבניין אב, מדין גחלים של יום הכיפורים, שגם הם ניטלים מבחוץ לפנים כמותם, וניטלים מהמקום הקרוב ביותר לפנים. ומכאן שיש לסדר את המערכה השניה שממנה ניטלים גחלים של כל יום קרוב ביותר לפתח ההיכל].

ומתוך שלמדנו, שלדעת רבי יוסי יש לקרב את המערכה השניה לצד פתח ההיכל, והדבר נעשה על ידי הרחקתה מקרן מערבית דרומית של מזבח 4 אמות בלבד לצד צפון, למדנו, שלדעת רבי יוסי, כל המזבח היה עומד בחצי הצפוני של העזרה.

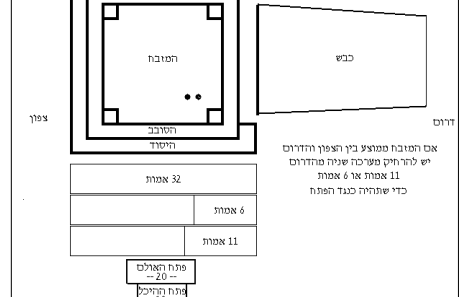
- שכן, אם לדעתנו כל המזבח היה עומד בדרום העזרה, נמצא שכל 32 אמות של מזבח הם מחצי הפתח ולדרום, וחמש אמותיו הצפוניות בלבד הן כנגד פתח ההיכל, ועשר אמותיו הצפוניות בלבד הם כנגד פתח האולם.

ואם כן, כדי שתהיה מערכה שניה מול פתח

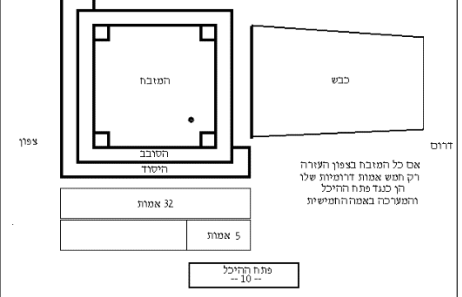
ההיכל, היה צריך להרחיקה מקרן דרומית מערבית 27 אמות לצד צפון, ואף אם נאמר שפתח האולם דינו כפתח ההיכל, ודי שתהיה המערכה כנגד פתח האולם, מכל מקום כדי שתהיה מערכה שניה מול פתח האולם, היה צריך להרחיקה מקרן דרומית מערבית 22 אמות לצד צפון.

- וכן, אם לדעתו היה המזבח ממוצע, חציו בצפון וחציו בדרום, נמצא שעשר אמותיו האמצעיות הן כנגד פתח ההיכל, ועשרים אמותיו האמצעיות הן כנגד פתח האולם.

ואם כן, כדי שתהיה מערכה שניה מול פתח ההיכל, היה צריך להרחיקה מקרן דרומית מערבית 11 אמות לצד צפון, ואף אם נאמר שפתח האולם דינו כפתח ההיכל, ודי שתהיה המערכה כנגד פתח האולם, מכל מקום כדי שתהיה מערכה שניה מול פתח האולם, היה צריך להרחיקה מקרן דרומית מערבית 6 אמות לצד צפון.

- ורק אם לדעתו, כל המזבח היה עומד בצפון העזרה, מובן מדוע הרחיקו את המערכה השניה מהקרן ארבע אמות בלבד, כי באמת מאחר שכל 32 אמותיו של המזבח בצפון העזרה, רק חמש האמות הדרומיות שלו כנגד פתח ההיכל.

ובהן בלבד יש לסדר את המערכה הזו, אלא מאחר שאי אפשר לסדרה בארבע אמות דרומיות, שהן, אמה יסוד, אמה טובב, אמה מקום הקרנות, ואמה של מקום הילוך הכהנים סביב המזבח למעלה, על כרחך תהיה המערכה הזו רק באמה החמישית שמצפון לקרן דרומית מערבית, אבל לא תהא צפונית משם, כי אז לא תהא כנגד הפתח של ההיכל.

ב. דעת רב אדא בר אהבה.

משנה זו, המסדרת את המערכה השניה כנגד קרן מערבית דרומית של מזבח, רחוקה מן הקרן לצד צפון ארבע אמות, ניתן להעמידה כדעת רבי יהודה, האומר, שהמזבח היה ממוצע בין הצפון והדרום.

ואמנם גם לדעת רבי יהודה, יש לסדר את המערכה הזו קרוב ביותר לפתח ההיכל, ואם כן לדעתו לא די להרחיקה לצד צפון מקרן דרומית מערבית 4 אמות, אלא [אף אם לדעתו פתח האולם דינו כפתח ההיכל, מכל מקום] יש להרחיק את המערכה הזו מקרן דרומית מערבית לכל הפחות 6 אמות לצד צפון, [כמבואר לעיל].

ומה ששנינו, שמרחיקים אותה ארבע אמות מקרן דרומית מערבית, אין הכוונה להרחקת ארבע אמות מסוף המזבח, אלא להרחקת ארבע אמות מקרנותיו שלמעלה, ואם כן יחד עם אמה של יסוד, ואמה של טובב, יש כאן הרחקת שש אמות מקצהו הדרומי של המזבח, ובכך נמצא שהמערכה היא כנגד פתח האולם.

[ולפי זה אין שום ראיה מכאן, היכן היה מקום המזבח לדעת רבי יוסי].

ג. דעת רב שרביא.

אמנם משנה זו, המסדרת את המערכה השניה רחוקה מקרן מערבית דרומית ארבע אמות, מסדרת אותה רחוקה ארבע אמות מסוף המזבח כביאור רבי זירא, ואם כן היא כדעת האומרים, שכל המזבח היה בצפון העזרה, ומכל מקום אין להוכיח ממנה שהיא מדברי רבי יוסי [בן חלפתא], ונלמד מכאן שלדעת רבי יוסי [בן חלפתא] כל המזבח היה בצפון העזרה, כי יתכן שהיא מדברי רבי יוסי הגלילי, שדעתו מפורשת כן במקום אחר, שכל המזבח היה בצפון העזרה, [כפי שיתבאר בעזה"י להלן].

© כל הזכויות שמורות י.א.ה.

bekitsur1@gmail.com

מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית

לקבלת קבצים אלו בוואצאפ

שלחו הודעה למספר 050-6877088

[לרכישת בקיצור על מסכת זבחים](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)